

Улогата на воспитувачот во реализирањето на воспитно-образовната дејност во предучилишната установа

Асс.м-р Деспина Сивевска¹, асс. М-р Оливер Цацков²
Факултет за образовни науки
Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Апстракт

Воспитувачот е личност која се грижи за децата за време на нивниот престој во предучилишната установа, ги негува, образува и социјализира. Тој е еден од битните фактори кои влијаат на правилното воспитување на секое дете. Во рамките на своите активности, тој треба да води сметка за физичкиот, психичкиот, социјално-емоционалниот, сознајниот развој на децата, како и развојот на нивните способности за комуникација и творештво.

Во трудот се обидовме да ги идентификуваме и дефинираме особините на личноста на воспитувачот и неговата умешност за реализирање на воспитно-образовната работа во градинката. Со помош на анкетен прашалник е испитано мислењето на воспитувачите со цел да ги идентификуваме особините на еден добар воспитувач, од што зависи вештината на воспитувачот во реализирањето на воспитно-образовната дејност, на кој начин го стекнува авторитетот кај децата, на кој начин се усовршува, колку следи литература за стручно усовршување и сл.

Клучни зборови: воспитувач, особини на личноста на воспитувачот

Од личноста на воспитувачот зависи целокупната атмосфера во детската градинка. Тој е задолжен за создавање на поволни услови за развој на децата (простор, време и материјал кој е неопходен за активностите), односно на децата да им понуди можност да се воспитуваат и образуваат согласно нивните потреби и можности, во пријатно и безбедно опкружување. Од воспитувачот се очекува да биде добар организатор, еластичен во пристапот кон децата, постојано да ги следи резултатите од својата работа и стручно да се усовршува, да умее да се справува со секојдневните проблеми, да умее да превземе одговорност за напредокот на децата, да биде осетлив на специфичните потреби на секое дете.

Добриот воспитувач се препознава по тоа што неговата работа му претставува задоволство. Тој ги сака и ги почитува децата и добро се чувствува во нивно присуство. Своите чувства кон децата ги изразува преку тонот на кој им се обраќа,

¹ despina.sivevska@ugd.edu.mk

² oliver.cackov@ugd.edu.mk

изразот на лицето и зборовите кои ги користи. Детето треба да почувствува дека воспитувачот е на „негова страна“, дека нешто му значи, дека го цени, се радува на неговите успеси, верува во неговиот позитивен развој. Така и детето во него ќе препознае личност која е подготвена да му возврати позитивни емоции, да му одговори со насмевка, да го помилува, прегрне, утеша.

Познавањето на воспитниот процес и психологијата на предучилишниот период е значајна компонента на структурата на личноста на воспитувачот. Солидното педагошко и психолошко образование на воспитувачот му дава научна основа на воспитно-образовната работа со децата од предучилишната возраст. Познавањето на предучилишната педагогија му овозможува да го организира воспитно-образовниот процес и да раководи со него и да ги остварува целите и задачите на предучилишното воспитание. Сето ова не може да биде остварено доколку воспитувачот не ги владее законитостите на психичкиот развој, како и психичката структура на децата од оваа возраст.

Воспитувачот, впрочем е мост, односно посредник, помеѓу општествените настани и идејата за иднината. Оттука, неговите идеи, размисли, ставови кон општеството во огромна мера се значајни, бидејќи истите тие се рефлексират и врз младите генерации. Затоа, тој, воспитувачот треба да биде пример чие однесување ќе влијае и врз развојот на позитивно-општествените, како и на моралните особини на децата.

Метод на работа

Со цел да се дојде до поконкретни показатели за третманот и улогата на личноста на воспитувачот во формирањето на личноста на детето, се обидовме да ги идентификуваме особините на еден добар воспитувач, од што зависи вештината на воспитувачот во реализирањето на воспитно-образовната дејност, на кој начин го стекнува авторитетот кај децата, на кој начин се усовршува, колку следи литература за стручно усовршување и сл.

За потребите на истражувањето користевме прашалник за воспитувачи. Првиот дел од прашалникот содржеше податоци за работното искуство на воспитувачите, а вториот прашања кои се однеуваа на нивното мислење за улогата на еден современ воспитувач. Целта ни беше да утврдиме кои особини треба да ги поседува еден успешен воспитувач и дали и колку стручно се усовршува со цел поуспешно да ја реализира својата професија.

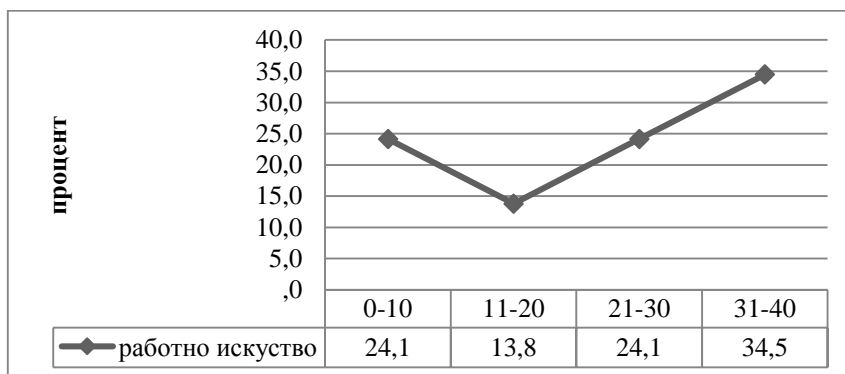
Истражувањето беше спроведено на примерок од 30 воспитувачки, во детските градинки „Астибо“ и „Вера Циривири Трена“ во Штип.

Добиените податоци се обработени со помош на статистичката програма SPSS 19.00, при што покрај основната дескриптивна статистика, за утврдување на разликите меѓу испитаниците користена е анализа на варијанса.

Резултати и дискусија

Примерокот наставници опфатени во нашето истражување, според работното искуство, во просек опфаќаше воспитувачки кои се со поголемо работно искуство (односно над 30 години работен стаж). Тоа графички може да се погледне на сликата што следи.

Графикон бр.1: Примерок наставници според работното искуство

Дали и колку работното искуство им помага на наставниците успешно да ја реализираат својата секојдневна воспитно-образовна работа, проверивме преку анализата на варијансата. Добиените вредности покажаа дека кај сите понудени прашања, не постојат статистички значајни разлики меѓу наставниците со различно работно искуство во однос на нивното мислење околу вештините кои треба да ги поседува еден воспитувач.

Табела бр.1: F- тест за прашањата во прашалникот за воспитувачи

прашања		1	2	3	4	5	6	8	9	10	11
Работно искуство	F	,746	1,579	1,922	1,004	,883	,201	,157	,612	,485	1,050
	p	,570	,212	,139	,425	,935	,935	,958	,658	,747	,403

$p > 0.05$

Вештината на еден воспитувач зависи од повеќе фактори. Познавањето на програмата за работа, методот на воспитување, барањата на децата на поедини возрасти, знаењата и вештините кои ги стекнува во текот на своето професионално образование, се само дел од низата фактори. Недоволното познавање на програмата и методот на работа, го осиромашуваат воспитувачот за многу сознанија кои се потребни за децата и кои можат да дадат идеја за реализација на воспитниот процес. На прашањето: *Од што зависи вештината на еден воспитувач?*, добивме поделени мислења кај воспитувачите. Дел од нив сметаат дека тоа зависи од работното искуство, дел од посетата на семинари, меѓутоа повеќе од нив пак сметаат дека тоа зависи и од двата фактора (искуство и семинари).

Личноста на воспитувачот е сложена, творечка и истражувачка. Во динамичниот процес на воспитно-образовната работа воспитувачот секојдневно ги решава педагошките проблеми во врска со индивидуалните и групните ситуации. Тој е креатор на воспитно-образовниот процес и во рамките на тој процес тој делува како водич, соработник и родител.

Љубовта кон педагошкиот позив, како лично својство на воспитувачот има значајна улога во педагошката работа. Тоа е поврзано со љубовта кон децата. Врската помеѓу детето и воспитувачот во предучилишната установа, е длабока и емоционална, бидејќи само таква врска му дава на детето сигурност и доверба. Утврдено е дека воспитувачот кој искрено го сака својот позив може потполно да му се предаде и да ги совлада тешкотиите кои му се јавуваат. Од овде произлегува и заклучокот дека разликите во успехот на воспитувачите произлегуваат од различниот степен на љубов кон овој вид на работа. Сепак постојат и бројни истражувања за формирањето на личноста на воспитувачот кои покажуваат дека мотивираноста за работа со децата и љубовта кон оваа професија континуирано се развива во текот на професионалното образование.

Постојат бројни улоги кои воспитувачите, свесно или несвесно, намерно или планирано, ги репродуцираат во секојдневната работа со децата. За воспитувачот е значајно да умее да ги усогласи барањата кои се поставуваат пред децата со сопственото однесување. Воспитувачката која бара децата да зборуваат тивко, одмерено, да не упаѓаат во збор на другите деца, а самата се однесува на спротивен начин (зборува со повишен тон, ги прекинува децата, ги надвикува и сл.) нема да ја постигне саканата цел.

Секако илузорно е да се бара од воспитувачот секогаш и во секој поглед да биде идеален и идеален пример за децата. Да се бара од воспитувачот да биде постојано ведар расположен, подготвен за соработка, секогаш да постапува на прав начин, не само што е новозможно, туку не е природно и педагошки оправдано. Напротив, грешките, нерасположението, дури и слабоста на возрасниот во поедини случаи ја олеснува работата. Анализата на овој проблем покажа дека голем процент од воспитувачите (92%) се изјасниле дека не го манифестираат своето непријатно расположение пред децата.

Анкетата покажа дека 50% од воспитувачите одговориле дека не си дозволуваат промена на активноста затоа што „не им се игра“, додека останатите велат дека си дозволуваат или дека тоа зависи од нивното моментално расположение.

Воспитувачките сметаат дека зацртаната програма за работа, може да претрпува промени и дополнувања во текот на целата година, во зависност од детските барања, дидактичко расположливите средства и други субјективни и објективни причини. Односно тоа би значело дека воспитувачите во градинките не работат само формално, круто, туку користат свои идеи, сопствено искуство, креативност и својот емоционален потенцијал.

Испитувањата покажуваат дека преку внимателното набљудување на децата во секојдневните ситуации во семејството и градинката покажуваат дека децата се подготвени и се повеќе ги имитираат возрасните и постарите деца, зошто само по големината и способноста на возрасниот и воспитувачот, детето ги доживува како авторитет, како модел и бара идентификација со истиот. Авторитетот на воспитувачот е потребен за децата. Тој е претпоставка за детската доверба, чувството на сигурност, основа за успешно делување. Од одговорите на воспитувачките на прашањето: *На кој начин треба да се стекне авторитет кај децата?* добивме најразновидни одговори. Повеќето се однесуваат на тоа дека треба да биде преку правилно проценување на карактерот и однесувањето на секое дете поединечно, во зависност од неговиот карактер и особеност; со позитивно однесување, личен пример, почитување на детската личност; преку разговор за се што се случува тој ден во градинката, преку пример како и што треба да се прави, преку награда (со зборови, пофалба) и др.

Личната доследност е една основните претпоставки за правиот авторитет. Тие, исто така, треба да ја знаат и познаваат природата на учењето и мислењето на предучилишното дете и неговите можности и ограничувања. Авторитетот на воспитувачот овде се гледа во нивната способност да создадат и организираат

ситуација која ќе ги стимулира децата на размислување, решавање на проблеми, стекнување на нови искуства, зашто првото знаење не може директно да му се пренесе на детето, може само да му се помогне да дојде лично до него. Тоа секако и не значи дека на детето треба да му ги ускратиме одговорите или да му помогнеме во решавањето на некој проблем.

Воспитувачите од двете градинки опфатени во примерокот, на прашањето: *Сметате ли дека сте доволно усовершени за да ја реализирате целокупната дејност?* во поголем процент (79,3%) одговорија дека секогаш и постојано треба да се надградуваат, и дека редовно користат литература за стручно усовершување (72%), дека повеќето од нив имаат посетувано обуки за унапредување на своите вештини (69%). Во однос на прашањето: *Дали интернетот го користите како алатка при подготовка на вашите занимања?*, повеќето одговориле дека понекогаш го користат (37.9%), а редовно го користат 34,5% од нив.

На крај остана нивното мислење за тоа каква треба да биде личноста на еден воспитувач. Повеќето се согласни дека треба да биде:

Комуникативен, друштвен (во однос со децата), секогаш да знае да ги сослуша децата;

Добро воспитана, културна, да знае да работи со деца, да ја почитуваат децата, да воспостави добар контакт со самите родители;

Стабилна, стручна, внимателна, разиграна, заинтересирана за децата што се во групата и за нивната надградбата во зависност од возраста;

Креативна, весела, одмерена, да претставува авторитет пред децата и да се симне на ниво на децата;

Стабилна, стручна, внимателна, разиграна, заинтересирана за децата што се во групата и за нивната надградбата во зависност од возраста.

Заклучок

Педагошката работа по својата природа е творечка работа. Затоа еден од основните фактори на наставата и на воспитно-образовниот процес во предучилишното воспитание, секако е стручното усовершување на воспитувачите. Усовершувањето претставува предизвик за воспитувачите и претставува континуиран процес насочен кон развојот на новата улога на воспитувачот.

Глобалната анализа од резултатите покажуваат дека барањата за изградување на личноста на воспитувачот се доста големи зошто позивот воспитувач бара голема

професионалност, моралност и има големо општествено значење. Општ е заклучокот дека воспитувачот никогаш не се навраќа назад кон старите форми и содржини, туку гради патишта, бара начини со кој преку иновации ќе ја реализираат целокупната воспитно-образовна дејност.

Користена литература

1. Kamenov, E. (1997). *Metodika* (metodička uputstva za Model B Osnova programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja dece od tri do sedam godina), Novi Sad
2. Čokorilo, R., Čokorilo, N., (2010). Vaspitanje kao faktor integralnog razvoja predškolskog djeteta, *Sport i zdravlje*, V: 87-95
3. Maleš. D. (1993) Škola-roditelji-deca, *Obnovljeni život*, vol. 48. No.6., str. 587-593
4. Миленковска, В. (2004). Стручно усовршување на наставниците, *Воспитно образовните функции на предучилишното и на основното образование во современи услови*, УКИМ, Зборник од научен собир, Струга, 181 стр
5. Nikolovska, M., Saldjievskaja, S. (1987). *Igranjeto i igrice*, Skopje
6. Petrov, N., Petrovska, M., Gavrilskaja, L., (1990). *Metodski priracnik*, Skopje